

EKSTRAKCIJA & IMPLANTACIJA

U URBANOM TKIVU
PODGORICE

„Mi ćemo vjerovati učiniti najprije neke greške: ali naše greške će nas poučiti!“ - Etienne Cabet

Sa nadom da greška neće biti, a da će se postojeće „zaliječiti“ studenti su na ovom predmetu kroz proces rada i istraživanja, predlagali nova rješenja umjesto postojećih, nastalih na prostoru grada usljed savremene urbanizacije, trudeći se da svojim idejama, gradu daju neki novi kvalitet, nove modele za savremenu arhitektonsku praksu.

Iako tradicija modernog urbanizma poštuje i vrijeduje ostatke urbanog nasljeđa, pod uticajem tranzicije dolazi do transformacija urbane kulture, naslijeđenih ideja i oblika, kako u prostoru, tako i u načinu života i mišljenja ljudi, uz usvajanje savremenih činjenica prostorne organizacije našeg vremena.

Iz tog razloga na prostoru Podgorice, na prostoru našeg grada, nastale su strukture proizašle iz nepostojanja programa, koji bi odgovorio na kontekst sredine, savremene potrebe ljudi, ali i estetske i vizuelne kvalitete prostora. Urbanizam zato ne smije da misli prostor kao konačan i završen, bez mogućnosti da mu se nešto može dodati, a da ne naruši već izgrađenu sredinu.

Potrebno je pravovremeno reagovati i jasno istaći šta se želi od grada i prostora unutar njega i koji su to urbani oblici adekvatni odgovori na savremeni društveni trenutak.

Budući da arhitekta bolje nego drugi poznaju fizičke strukture grada i procese putem kojih oni nastaju, zadatak je arhitekata da odgovorno djeluju u procijepu nastalom raspadom ili kolapsom društvenih, ekonomskih i drugih postavki. Arhitekta rekonstrukcije grada započinju kroz nove arhitektonske projekte, iznoseći prijedloge, prije nego ostali u gradu.

Iz dijaloga i javne debate, koje oni započinju nastaje nove strukture u prostoru koje su u opštem interesu, ali takođe i u interesu mladih arhitekata, željnih izazova i stvaranja.

Irena Rajković

Polazeći od fenomena stanovanja kao jedne od osnovnih ljudskih potreba za opstankom, fizičkom zaštitom i sigurnošću, a što je podraz umijevalo još i zadovoljenje psiholoških, socijalnih, ekonomskih i kulturnih potreba, pokušali smo da nađemo permanentno rješenje za izlječenje grada i njegovog prostora.

Posmatrajući arhitekturu kao dinamičan proces, suočili smo se sa deregulacijom u tranzicionim periodu osamdesetih i devedesetih godina XX vijeka, koja je značajno uzela maha. Naslijeđeni prostor umjesto da se unaprijeđuje, degradirali smo ga. Novi kompleksi i heterogena urbana struktura dovela je u pitanje profesionalnu percepciju i znanja, pa se postavlja pitanje o primjeni konceptualnih i praktičnih alata u planiranju neophodnih kako bi se izborili sa novom terorijalnom i društvenom stvarnošću.

Došli smo do zaključka da rješenje leži u društvenoj zajednici (ljudima), a ne u tehnologiji, arhitektonskoj i konvencionalnoj urbanističkoj praksi. Oslušnuli smo korisnike prostora i potrebe korisnika, pokazali da se arhitekturom može podstaći sudjelovanje građana u odlučivanju u zajednici, arhitekturom koja bi bila po mjeri svih nas i koja ima za cilj promovisanje i unapređivanje prakse učešća građana u donošenju odluka u svim sverama koje bi mogle imati uticaja na njihov život – prava na prostor.

Sa tim u vezi, rad na ovom predmetu možemo postaviti kao traženje modela za novu – društveno angažovanu arhitekturu, koja pokušava da napravi održiv model arhitekture današnjice, sposobne da doprinese rješavanju ekonomskih, socio-demografskih i kulturnih pitanja zajednice, stalno promjenljiva i sposobna da se prilagodi potrebama vremena i korisnika. Koncept održivosti u „našoj“ arhitekturi, svodio se na odgovore na osnovna pitanja: KO - učestvuje, ŠTA - bi trebalo da se programom učešća sprovede, GDJE - nas vodi održivost, KAKO - će korisnici biti uključeni i KADA - je u procesu projektovanja poželjna interakcija zajednice i struke. Uloga arhitekta i planera u ovakvom sistemu svodi se na profesionalnu, pomoć zajednici u razumijevanju procesa u cilju donošenja valjanih odluka, a ne isključivo u ličnim vizijama i stavovima pojedinaca.

Usmjeren ka konačnim korisnicima ovaj koncept trebalo bi da dovede „univerzalnog modela“, inkluzivnog dizajna za sve uzraste, kulture i različitosti, jednom riječju prijedloga „modela za našu budućnost“... kako se iste greške ne bi ponavljale!

Sanja Paunović Žarić

Pod naletom neoliberalnog kapitalizma, gradovi počele da doživljavaju značajne transformacije, kako u morfološkom, tako i u sociološkom i kulturološkom smislu, odnosno, ukupnom, identitetskom smislu. Sve je krenulo da se mjenja, pa i ljudi... Podgorica je uurbano počela da mjenja svoj lik, dominantnim razvojem stanogradnje, „zauzimajući“ zelene površine unutar blokova i gradeći kvartove na novim „praznim“ lokacijama u gradu. Grad je počeo da „divlja“. Stanje : beznadje.

Zimski semestar, 2015/2016. Zadatak stanovanja, ozbiljan i kompleksan, 12 različitih lokacija, a oni, studenti tek 3.semestra učenja o arhitekturi, i već naučeni u sklopu predavanja kod prof. Alihodžića, na dijalog! Dijalog sa profesorom, dijalog između sebe, ali i dijalog kuće i okruženja. Uz visoko razumijevanje konteksta, tradicije i savremenih potreba, izraženo kroz precizan jezik arhitekture, iznijele mi svoje stavove o stanovanju. Svjesni potrebe čovjeka, gordo su prkosili spavaonicama koje često gledamo po našem gradu. I tako mi uliše nadu... u neku kvalitetniju stanogradnju... Sa svim njihovim različitostima- različitim životnim filozofijama i različitim senzibilitetima, zgrade su odjednom počele da dobijaju karakter, toliko izraziti da sam kroz svaku mogla da pročitam njih, te „male projektante“. Grad je odjednom čitav zaplesao, uz Kristinin džez u ul. Marka Miljanova, Denisov ex you rock na Draču i Selmin bluz na Zabjelu. I makar u mislima, približili smo se „sreći u gradu“, u našem gradu.

Jelena Bajić Šestović

Dok smo pričali o stanovanju mislili smo ne samo na zgradu, nego na grad. Ne samo na onaj dio vremena kad nismo na poslu, u prodavnici, banci, bioskopu, na fakultetu... Razmišljali smo kako da u projekte naših zgrada smjestimo što više života. Cjelovitog, neizdijeljenog života.

Postavljali smo jedni drugima pitanja: „Kako želiš da ljudi žive u tvojoj zgradi? Šta im ona omogućava? Kako na njih utiče? Po čemu je ona drugačija od drugih zgrada? Šta kroz nju želiš da kažeš? Kakva je prema susjedima? Uspostavlja li vezu sa istorijom i kulturom? Ima li u njoj neki prostor koji pripada svima? Neki prostor za djecu? U krajnjem, ŠTA je ta tvoja zgrada?“

Nismo, dakle, krenuli ni od forme ni od funkcije. Krenuli smo od ŽELJE. Začinili smo je suncem, vjetrovom sjevercem, aromatičnim biljem, mjesecom i zvijezdama. Prepjevali je u stubove, platna, grede i ploče, stepeništa, liftove i sobe u kojima se prave bebe... Bebe koje će postati ljudi što neće prosto stanovati, već živjeti punim plućima.

Kad smo pričali o gradu rekli su mi da je dosadan, da ne podstiče na susret, da mu nedostaje igre i radosti, da mu fali ljubavi... Dogovorili smo se da napravimo prve male korake ka gradu ljubavi. Nekoliko ljubavnih epizoda. Dozvolili smo sebi i da pretjeramo, i da pogriješimo. Pitali smo Borhesa – ohrabrio nas je da ne budemo čistunci i da ne shvatamo sve ozbiljno.

A opet, na kraju svi znamo gdje smo stvarno pogriješili i gdje još uvijek griješimo. I oni što su osjećali, mislili i crtali, i ja koji sam postavljao pitanja, i vi koji stanujete a ne živite, i vi koji projektujete i gradite a zaboravili ste da želite.

Aleksandar Ašanin

Nisu to bili „obični“ časovi suvoparnog prenošenja znanja, kada se pitate da li ste dopreli do studenata....Jer su istovremeno oni dopirali do vas...djetinjim reakcijama, neiskvarenim pogledom na arhitekturu, pomalo utopijskim željama kao da istinski grade nešto dobro, bolje, lijepo, korisno.

Izazov se krio u trostrukom kodu: posmatrali smo zgradu kao individuu sa njenim stanarima čije zahtjeve, ali i želje treba ispoštovati, zatim kao dio užeg konteksta, često zbunjujućeg, konfliktnog, mučnog, neinspirativnog...i kao dio šire slike grada koja treba da se ureže u sjećanje.

Mnogi su zgradu poželjeli kao park...sa zajedničkim prostorima za susret, razgovor, ašikovanje, raspravu, partiju šaha...ali, i sa kvalitetima individualnog stanovanja, gdje svaki stan postaje kuća...sa trijemom, možda doksatom, osavremenjenim tarabama, mirisom jasmína i ruže. Hodnici i holovi imali su svoje uloge...

Mukotrpnost su se javljala rješenja. Tako se čipka starovaroških džada preslikala u vertikalni plan, od sjeverca zaštićena gorostasnim kamenim zidom, kroz koji savremeni doksati ljubomorno proviruju ka Novom gradu....Jedan paučnasti soliter kao silueta vitko se izvio iz bloka stambenih zgrada koje su ga zarobile, kao da će svakog trena da se zanjše iznad njihovih krovova, sa ciljem da „golica“ oko sa velikih udaljenosti...Mučeni teškim mislima nad Moračom ponirali smo u njene pećine, gradili „viseće vrtove“ u gradskoj vrevi, cijepali zgrade zarad lijepih vizura... Izbjegavali jednolično i dosadno. Projektovali smo „školski“ precizno ili oslobađali prostor nesvakidašnjim varijantama, ozbiljno se igrali sa formom, razigravali je gdje se ukazala prilika ili „čvrsto temeljili“ gdje je trebala ostati gorda i nepokolebljiva - Slali smo poruke.

Kada vidite nekog da i u hodniku zgrade prepozna priliku za dobrim prostorom, kada razmišlja i o nebu i rijeci i o pticama i tlu...kada prepoznate strast u povučenoj liniji koja tvrdoglavo teži da vas ubijedi da je na pravom mjestu, počinjete sami da vjerujete da je grad moguće izliječiti, nadate se da ćete i vi i oni uvijek vjerovati u to, da će budući graditelji imati priliku da zdušno, s vjerom, bez interesa, poletno i s maštom podižu svoj grad.

Jasmina Salković